

Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

Temaer (<https://www.historie-online.dk/temaer-9>)

(/)
HistorieLab (<https://www.historie-online.dk/historielab>)

Arkiv (<https://www.historie-online.dk/arkiv>)

Bliv medlem (<https://www.historie-online.dk/bliv-medlem>)

🏠 (/) > Vikingetid og Middelalder (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>) > Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > RUS - vikinger i øst

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magt-og-guld-vikinger-i-oest>)

RUS - vikinger i øst

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 781

Del artiklet: **f**

(<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php>)

u=<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/rus-vikinger-i-oest>)

5-5/vikingetid-og-

middelalder-13-13-13-

13/rus-vikinger-i-oest)

([https://twitter.com/home?](https://twitter.com/home?status=)

status=. Aktiviteten kan

ses på

[https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/rus-vikinger-i-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/rus-vikinger-i-oest)

5-5/vikingetid-og-

middelalder-13-13-13-

13/rus-vikinger-i-oest)

([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle)

mini=true&url=[https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/rus-vikinger-i-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/rus-vikinger-i-oest)

5-5/vikingetid-og-

middelalder-13-13-13-

13/rus-vikinger-i-

oest&title=)

Mest læste artikler

Lige nu | dag 7 dage 28 dage

Golden Days 2022: Queens
(<https://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/golden-days-2022-queens>)

TV-tips, uge 31, 2021
(<https://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-31-2021>)

Anna fra Rudkøbing
(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/boerne-og-ungdomsboeger/anna-fra-rudkoebing>)

Museumsnumre 5: Biblen
(<https://www.historie-online.dk/temaer-9/artikler-51-51/museumsnumre/museumsnumre-5-biblen>)

THE WORLD WAR II TRIVIA GAME
(<https://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/the-world-war-ii-trivia-game>)

Dansk Bibliotekshistorie 1-2
(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/dansk-bibliotekshistorie-1-2>)

Dikter, journalist og oplysningspioner
(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/dikter-journalist-og-oplysningspioner>)

RUS vikinger i øst

Forord af: Mads Kähler Holst

Fagredaktør: Kasper H. Andersen

Redaktion: Pauline Asingh og Kristian Jensen

Moesgaard Museum. 168 sider. 199,95 kr.

Det er efterhånden ved at være en tradition, at Moesgaard Museum viser særudstillinger, som ligger i en liga for sig. Medarbejderne på museet overgår i hvert fald sig selv fra udstilling til udstilling, og således er "RUS vikinger i øst" ingen undtagelse. I forbindelse med udstillingen, er der udgivet en bog med samme titel, som udstillingen. Den er forfattet af 11 forskere i 13 kapitler samt et forord af Moesgård Museums direktør, Mads Kähler Holst og til sidst en illustrationsliste med navne og en kort liste med supplerende litteratur. Sidst i hvert af de 13 kapitler er forfatteren præsenteret ved titel.

Det er først i de sidste 10-15 år, vi sådan rigtigt har fået et dybere kendskab til vikingetidens østlige forbindelser, fordi det 20. århundredes jerntæppe lagde en dæmper på kontakten mellem forskere i øst og i vest. Men med åbningen i øst, her især Rusland (mellem den kolde krigs afslutning i 1989 til den 24. februar 2022), er der virkelig sket noget.

Introduktionen og første kapitel "Vikinger i øst" af Pauline Asingh, fortæller om optakten og udviklingen til de østlige områder i vikingetiden. Det handler især om magt og sølv, som var vikingernes foretrukne importvare. Der blev handlet fra Baltikum i nord, langs de russiske floder mod syd, og der blev etableret enklaver - handelspladser af vikinger, kaldet rus, langs floderne. Rusfolket bestod af en sammenblanding af kulturer, og vikingerne fik ry for at være stærke krigere, som endog lod sig hyre af kejserne i Byzans, af vikingerne selv kaldet Miklagard. Asingh trækker linjerne fint op: der fortælles om mode, folk, handel og handelsvarer samt politiske forhold. Vi introduceres til begrebet "købmandsvikinger" idet de, der drog sydøst over, ikke var bønder, men handelsfolk, der også forstod sig på krigsførelse.

I kapitlet "Rigdom, ære og levebrød" beretter Else Roesdahl om vikingernes fællestræk, skibe og kilderne, hvor det i vest handler om krig og overfald beskrevet af især munke, mens beskrivelserne om de østlige kontakter er forfattet af arabiske historikere. Især Nestorkroniken - en beskrivelse fra Kiev, der handler om landets historie fra ca. 800 til 1110, bliver der henviset til i flere af bogens afsnit. Men Roesdahl pointerer også, at forskellen mellem de "vestlige"- og "østlige" vikinger slet ikke var så stor endda, hvilket blandt andet ses af gravinventar - med andre ord, det var de samme folk, men på forskellige steder. En stor forskel er dog, at det er fra de arabiske områder, sølvet flød i en slind strøm, hvilket antallet af tusindvis af dirhems klart viser. Det bemærkes også, at hvor nordiske ord/navne viser sig tydeligt i vest, så er der kun få spor af den slags i øst. Her er personnavne dog en undtagelse, da mange af disse blot har fået en østlig/slaviske drejning. Der fortælles om, hvorfor vikingerne rejste ud og om hvilke strabadser og veje, man tog på vej sydøst på.

Søren Sindbæk fortæller om "Handelsbyer og markeder". Med udgangspunkt i vore skandinaviske små handelsbyer, blandt andet Ribe, introduceres vi til det netværk af handelssteder, som dominerede datidens samfund. Handel blev måske udfoldet på disse byers brygger (havneområder), hvilket for eksempel mange fund af mønter og vægte tyder på. Ellers er det et mangfoldigt genstandsmateriale, der fortæller om kontakter til områder og riger meget langt fra Skandinavien. Det er dette fænomen, der kaldes en "lille verden" - altså et netværk over store afstande, som har haft det primære formål at udveksle varer. Sindbæk beskriver også turen fra det nordlige Baltikum mod syd og nævner de varer, der blev handlet med. Det er forholdsvis nemt at se, hvad vikingerne anskaffede sig ved denne handel, nemlig de fysiske genstande, mens det er det sværere at vurdere, hvad de selv havde at tilbyde. Her nævnes først og fremmest slaver, men også pelsværk, som må have været en værdifuld vare til de sydligere himmelstrøg - foruden naturligvis ravet, der forekommer i store mængde i netop Baltikum.

Igen i næste afsnit, "Vikingetidens Baltikum" af Charlotta Lindblom, fortælles om handelsruterne, men med hovedvægten liggende i selve Baltikum. Lindblom kommer ikke ind på østersøfirnerne, der hovedsageligt stammer fra områderne i det nordlige Baltikum, men nævner, at hele det østbaltiske kystområde og Rusland, kan "opfattes som hørende til den samme kulturkreds". Der er dog forskelle på de baltiske landes folk, men korrekt, at der hos dem alle kan erkendes fælles kulturtræk til de skandinaviske vikinger. Lindbloms kapitel indeholder også en beskrivelse af selve rejsen og nævner flere steder, blandt andet gravpladser, etableret af vikinger. Hun kommer også ind på familierelationer mellem Finlands- og Kievs regenter, nævnt i sagaerne. Selv om hun korrekt skriver, at sagaerne ikke er noget sandhedsvidne, så tyder mere og mere dog på, at de sagtens kan bruges i forskningen. Der er flere eksempler på, at sagaerne "taler" sandt. Et særligt afsnit i Lindbloms kapitel handler om vikingeskibsfundene fra Salma, fundet i 2010. Dette vigtige fund fortæller uden mindste tvivl om vikingernes rejser - og her upopularitet - mod øst.

Det næste kapitel, "Sølvets veje" af Mahis Hrnjic, fortæller om sølv som handelsvare, og hvad der blev handlet til den anden vej (hovedsageligt slaver), hvorfra sølvet kom og hvorledes handelsruterne kan følges via fund af netop sølvgenstande - ikke mindst dirhems. Dirhems viser, hvor præcis de er fremstillet. Der findes også nogle få skriftlige kilder som viser disse langdistanceruter. De mange deponeringer af sølvskatte langs ruterne, og på især Gotland (som endestation), indtil sølvet i miner i Mellemosten ebbede ud i 900-tallet, viser hvor omfattende kontakterne har været. Herefter flyttes fokus mod vest, hvor slaver hovedsageligt blev handlet i Mellemeuropa.

Fedir Androshchuk skriver om "Fra viking til rus" - om hvordan skandinaviske vikinger så at sige grundlagte Rusland via dynastier; selv om der ikke var etableret en egentlig stat på det tidspunkt. Det var mere fyrster (familier), der etablerede sig som herskere og fremlede kontakter til det sydligere beliggende Kiev områdes fyrster, og på glimrende vis gennemgås de magtkampe og handelskonflikter, der udspandt sig i det store område mellem rus/Kiev og længere østpå. Fine fund fra steppenomadernes områder findes i grave i Ukraine, og sydpå fra Byzans. I kapitlet omtales og sandsynliggøres en dansk forbindelse til Harald Blåtand, som fyrstens i Kiev sagtens kunne have kendt (tiP), idet der er sammenligninger mellem en kirke i Kiev og Jelling med formodede genbegravelser inde i kirkerne. Foruden formodninger, viser faktuelle fund af genstande med nordisk stilart (Jellingestilen for eksempel) klart en stærk kontakt, og de nordiske vikinger agerede jo også som vagter (væringer) fordi de ansås som gode soldater.

Det er netop som gode soldater, at John Lind i "I kejserens tjeneste", beskriver vægringerne, nordboerne, som lejesoldater i byzantinsk tjeneste. Våben med nordisk ornamentik findes i grave, og der foreligger skriftlige kilder i form af traktater, hvor man hvervede soldater fra nord.

Toncha Upham kommer ind på de skriftlige kilder fra den arabiske verden. Ikke overraskende er det Idris Fadlans Risala, der er den primære kilde til forståelse af nogle vikingers gøren og laden på mange områder. Historien er velkendt for de fleste, men det er historien om dette dokument opdukket, og hvor meget der er bevaret af det, sandsynligvis ikke. Svaret findes her. Men der er andre mere ukendte skriftlige kilder, som bliver draget frem her i kapitlet. For eksempel et skrift af Ibn Khurradadhbih, der var pragon og var klar over, at købmændene, der kom fra Rus ikke var kristne, som de påstod. Der nævnes også skriftlige kilder, som man ikke kan tage alvorligt. Det menes at være almindelig nysgerrighed og ønsket om politiske landvindinger, der lå til grund for udformningen af disse arabiske skrifter. Heldigt at nogle af dem er bevaret til i dag.

"Sveer i Østerled" hedder kapitlet af Charlotte Hedenstierna-Johnson, der beskæftiger sig med den svenske handelsby og magtcenter Birka. Her er undersøgt mange vikingetidsgrave, og inventaret herfra viser klare kontakter til de østlige områder. Ikke mindst fund af silkerester. Men foruden fund af våben fra de østlige områder, er her også fundet forskellige smykker fra Byzans og andre genstande, der viser den langdistancehandel, man har konstateret flere steder.

I kapitlet "Klæder skaber folk" fortsætter Lars Grundvad med en kort gennemgang af vikingernes tøjmode, belyst via forskellige beslag, som uden tvivl stammer fra de eksotiske områder i øst og sydøst. Ellers er det mest formodninger, der refereres til, da tøj som regel

er et forgængeligt materiale, der kun sjældent lader sig påvise i fundmaterialet.

Kasper H. Andersen fortæller om den sidste vikingekonge "Harald Hårderåde", der tog til Byzans med en lille hær på ca. 500 mand, og blev indlemmet i kejserens hær. Harald Hårderåde levede en omflakkende tilværelse, og må have nået at se det meste af den daterede verdens kendte steder - han var en krigerkonge, der døde i slaget ved Stamford Bridge i England i 1066. At vi ved så meget om Hårderåde beror på, at han havde ambitioner om at blive konge i Danmark og Norge samt England. Han måtte dog en tur omkring Byzans i forsøget på at opnå sine mål.

Bogens sidste kapitel "Rus og viking" af John Lind handler om hvem de egentlig var, de folk/vikinger, der boede langs de russiske floder og lod sig hverve i Byzans. Lind skriver om, hvor ordet "rus" stammer fra - og samme om ordet "viking". Rus ved vi meget lidt om, mens der ikke hersker tvivl om, hvorfra og hvem vikingerne er. Der er forskellige opfattelser/muligheder for "rus". Der er ikke noget, der tyder på, at ordet stammer direkte fra Skandinavien, men måske er det blot en betegnelse for svenske vikinger, der kom sejltende fra vest - og slog sig ned langs floderne? Vikingerne er lidt nemmere at finde oprindelsen til, idet ordet er brugt enkelte gange allerede i vikingetiden, og sandsynligvis meget tidligere i betydningen sørøver jv. pirater.

Generelt gives der i bogen flere gode gennemgange af de politiske forhold og konflikter/traktater mellem Rus og Byzans henholdsvis Kalifatet og steppenomader. Der vil være alt for omfattende at referere de sider af historien her, men den interesserede læser vil få stort udbytte af disse betragtninger også.

Hvis man kan tale om en svaghed i bogen er det, at hver forfatter næsten starter forfra med at fortælle om vikingernes bedrifter i øst, samt nævner de samme elementer, der kendetegner disse. Men fordelen herved er til gengæld, at vi kan betragte hver forfatters kapitel som en selvstændig bog med hvert sit tema, og således er bogen også velegnet som opslagsværk. Vi skal huske på, at bogen henvender sig til et bredt publikum, der (endnu) ikke har en detaljeret viden om vikingerne og deres tid. Det er i øvrigt en fornøjelse at læse en bog om vikingerne, hvor alle forfattere holder sig til vikingetidens faktuelle periode fra omkring 750 til 1050 e.Kr.

Det er lykkes bogens redaktion at fremrylle en bog på 168 sider, indeholdende et billedmateriale, der dels viser det mangfoldige og rige genstandsmateriale, som består af indlån (blandt andet fra Ukraine og Sverige), dels billeder fra selve udstillingen, der giver publikum en snært af atmosfæren i de fremmede egne i øst (og i selve udstillingen, naturligvis). Billederne i bogen er store og skarpe, så selv de mindste detaljer kan studeres - næsten uden at besøge den fysiske udstilling. Det anbefales dog, at man kigger indenom Moesgaard Museum for at få en unik oplevelse.

Udstillingen, der er støttet af Augustinus Fonden, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Krogagerfonden, Spar Nord Fonden, Knud Højgaard's Fond og Per og Lise Aarsleffs Fond, kortsætter til den 11. september 2022. Bogen er udgivet af Moesgaars Museum og Jysk Arkæologisk selskab.

Til en bedømmelse vil anmelder give seks nyslæde sølv dirhems ud af seks mulige. Og smider gerne et par flunkende sølvbarrer oveni, for bogen er en virkelig god introduktion til emnet og for det flotte arbejde med såvel udstillingen som med bogen.

[Historie-online.dk, den 29. juni 2022]

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magt-og-guld-vikinger-i-oest>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

COLUMBUS

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/columbus>)

MAGT OG MENNESKER I DANMARKS MIDDELALDER

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magt-og-mennesker-i-danmarks-middelalder>)

VIBORG SØNDERSØ 1018-1030

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/viborg-soendersoe-1018-1030>)

Cykler og modeljernbane på museet

Danmarks Tekniske Museum har både udstilling om cykler og modeljernbanetræf

(<https://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/cykler-og-modeljernbane-paa-museet>)

Museumsnumre 5: Biblen

Ole Mortensen fortæller om den store bog

(<https://www.historie-online.dk/temaer-9/artikler-51-51/museumsnumre/museumsnumre-5-biblen>)

TV-tips, uge 35, 2022

Bla. dokumentar om Hadrians Mur

(<https://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-35-2022>)